

Sygn. akt III AUa 467/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak SSO del. Alicja Podlewska
Protokolant:	stażysta Emilia Romanik

po rozpoznaniu w dniu 5 października 2012 r. w Gdańsku

sprawy P. S.

przeciwko

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty socjalnej

na skutek apelacji P. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 lutego 2012 r. sygn. akt VII U 1287/11

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku VII Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 467/12

Uzasadnienie:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił P. S. prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że orzeczeniem z dnia 2 lutego 2011 r. Komisja Lekarska ZUS uznała, że nie jest on całkowicie niezdolny do pracy.

P. S. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, wskazując że prosi o ponowne rozpatrzenie wniosku o przyznanie renty socjalnej.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku – Wydział VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 8 lutego 2012 r. oddalił odwołanie P. S..

Sąd Okręgowy orzekał w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

P. S. urodził się 3 grudnia 1992 r., jest uczniem szkoły specjalnej zawodowej, specjalność obsługa hotelowa.

Orzeczeniem z dnia 4 grudnia 2008 r. Miejski Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności postanowił zaliczyć P. S. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Niepełnosprawność datuje się od 3 grudnia 1992 r.

W dniu 22 listopada 2010 r. P. S. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o rentę socjalną.

Lekarz Orzecznik ZUS rozpoznał u niego upośledzenie umysłowe lekkie.

Orzeczeniem z dnia 27 grudnia 2010 r. Lekarz Orzecznik ZUS ustalił, że P. S. nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

P. S. wniósł sprzeciw od powyższego orzeczenia.

Komisja Lekarska ZUS rozpoznała u P. S. upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, padaczkę z napadami psychogennymi rzadkimi, krótkowzroczność średniego stopnia.

Orzeczeniem z dnia 2 lutego 2011 r. Komisja Lekarska ZUS ustaliła, że P. S. nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił P. S. prawa do renty socjalnej.

Celem ustalenia, czy ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: a) przed ukończeniem 18 roku życia, b) w trakcie nauki w szkole lub do momentu jej ukończenia Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych psychologa i psychiatry.

Biegły sądowy psycholog wskazał, że orientacyjny IQ ubezpieczonego, mierzony elementami testu Wechslera oraz testem Matrycy Ravena, mieści się w granicach inteligencji na pograniczu lekkiego upośledzenia. Brak jest istotnych problemów z procesami myślenia. Brak jest zaburzeń pamięci zarówno trwałej, jak i świeżej. Widoczne są problemy z koncentracją i przerzutnością uwagi, głównie o charakterze neurotycznym. Badanie w kierunku organicznego uszkodzenia CUM ujawniło nieznaczne cechy organicznego osłabienia tkanki mózgowej, typowe dla upośledzenia w stopniu lekkim. Występujące deficyty rzutują na problemy z koncentracją uwagi, jednak psychologiczne symptomy tych deficytów nie wpływają na istotne obniżenie procesów poznawczych. Całość badania osobowości pokazała znaczną niedojrzałość emocjonalną, lekkie zaburzenia adaptacyjne oraz niezaradność życiową. Widoczne są również zaburzenia osobowości typu neurotycznego. Brak jest klinicznych objawów depresji oraz ostrych stanów lękowych. Brak jest zaburzeń psychotycznych. Biegły psycholog wskazał, że psychologicznego punktu widzenia wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy zawodowej. Powinien regularnie kontynuować leczenie w Poradni Zdrowia Psychicznego i jednocześnie być wdrażany do pracy, zgodnie z aktualnie zdobywanym zawodem.

Biegły sądowy psychiatra na podstawie badania psychiatrycznego, badania psychologicznego i dostarczonej dokumentacji lekarskiej rozpoznał u ubezpieczonego encefalopatię okołoporodową pod postacią upośledzenia umysłowego w granicach inteligencji na pograniczu lekkiego upośledzenia. Biegły wskazał, że P. S. z powodów psychiatrycznych nie jest całkowicie niezdolny do pracy zawodowej.

Ubezpieczony wniósł zastrzeżenia do opinii biegłych wskazując, że z przedłożonej do akt dokumentacji wynika, iż u ubezpieczonego występuje upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym, a nie na pograniczu lekkiego. Ubezpieczony ze względu na upośledzenie nie jest w stanie zaplanować dnia, nie posługuje się zegarkiem, komórką, z tego powodu nie wie, co i kiedy ma zrobić. Nadto ubezpieczony nie reaguje na polecenia, jest zagrożeniem dla siebie i innych.

Biegły sądowy psycholog w opinii uzupełniającej wskazał, że w końcowych wnioskach opinii psychologicznej zawarto stwierdzenie, że aktualny stan zdrowia psychicznego badanego nie wskazuje na to, aby był on całkowicie niezdolny do pracy zarobkowej. Stwierdzono również, że możliwe jest prowadzenie systematycznego leczenia w Poradni Zdrowia Psychicznego i jednoczesne wdrażanie go do pracy, zgodnej z aktualnie zdobywanym zawodem. Biegły, ustosunkowując się do zarzutów pełnomocnika P. S. wskazał, że przed wydaniem orzeczenia psycholog przeprowadził rzetelne badanie, wywiad oraz zapoznał się też z całą dokumentacją orzecznicze - lekarską. W dokumentacji lekarskiej zawartej w aktach sprawy widnieje również rozpoznanie lekarza przez wiele lat leczonego pacjenta o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim. Wszystkie dokumenty, na które wskazał pełnomocnik, były szczegółowo analizowane i brane były pod uwagę w końcowej opinii. Brane były również pod uwagę informacje o trybie życia badanego, o jego samodzielnych dojazdach do szkoły, o umiejętnościach bardzo sprawnego pisania i czytania, o posługiwaniu się komputerem. Na podstawie wyżej wymienionych informacji, w ocenie biegłego, nie można wnioskować niczego więcej poza stwierdzeniami zawartymi w opinii wydanej bezpośrednio po badaniu sądowo - psychologicznym. Dlatego też po ponownej analizie całości sprawy, psycholog w całej rozciągłości potwierdził opinię, że badany nie jest całkowicie niezdolny do zatrudnienia.

Biegły sądowy psychiatra po zapoznaniu się z zarzutami do opinii i ponownym zapoznaniu się z całością dokumentacji lekarskiej i badaniami psychologicznymi, wskazał, że brak jest podstaw do kwestionowania prawidłowo wykonanych badań psychologicznych i oceny stopnia upośledzenia umysłowego. Przeprowadzone badanie psychiatryczne potwierdza orzeczonego stopień upośledzenia umysłowego. Biegły w całości potwierdził opinię wydaną do akt sprawy.

Ubezpieczony wniósł zastrzeżenia do opinii uzupełniającej biegłego sądowego psychologa, zarzucając uwzględnienie zaświadczenia lekarskiego z 2010 r., które zostało wystawione, gdy stan ubezpieczonego był lepszy, podczas gdy po zmianie lekarza i leków był gorszy - uzasadniający upośledzenie w stopniu umiarkowanym. Wskazał także, że biegły sugerował odpowiedzi w trakcie badania. Do zastrzeżeń dołączono szereg dokumentów, mających potwierdzić brak zdolności ubezpieczonego do samodzielnej egzystencji.

Biegły sądowy ustosunkowując się do podniesionych w zastrzeżeniach zarzutów wskazał, że ponowna analiza wszystkich zaświadczeń lekarskich wskazuje, że ubezpieczony od 2004 roku do chwili obecnej prowadzony jest przez tę samą Poradnię Zdrowia Psychicznego i przez tego samego lekarza psychiatrę, który stwierdza u niego upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim. Nawiązując do zastrzeżeń co do badania sądowo - psychologicznego prowadzonego w gabinecie lekarskim w S., biegły stwierdził, że wszystkie osoby niepełnosprawne zgłaszające się na badania, przyjeżdżają na nie zawsze w towarzystwie osób trzecich, osoby trzecie zawsze czekają na badanego w wydzielonej poczekalni, podczas pierwszych paru minut badania zazwyczaj matka lub ojciec proszony jest również do gabinetu - jeżeli wymaga tego sytuacja badania, podczas samego badania osoby towarzyszące są proszone o czekanie w poczekalni, poczekalnia od pokoju lekarskiego oddzielona jest nie tylko osobnym korytarzem ale też dwoma parami drzwi, niemożliwością jest więc, aby ktokolwiek był świadkiem samego badania. Biegły wskazał, że swoją udokumentowaną specjalizacją oraz przyrzeczeniem złożonym przed Sądem odpowiada

za rzetelność całego procesu badania i stwierdzenie o "naprowadzaniu badanego na właściwe odpowiedzi, sugerowanie rozwiązania" jest całkowicie bezpodstawne, ponadto obraża zarówno biegłego psychologa, jak i całą procedurę sądową. Biegły wskazał również,

że skierowanie badanego przez MOPS do klubu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie jest potwierdzeniem niezdolności wnioskodawcy do pracy. Ustosunkowując się do przedłożonej przez pełnomocnika ubezpieczonego opinii psychologicznej z dnia 18.01.2012 r., biegły wskazał że jest ona podobna w treści do tej, wystawionej w dniu 13.04.2011 r. - również mówiącej o agresji ucznia. Między innymi na skutek poprzedniej opinii uczeń był hospitalizowany na Oddziale Psychiatrycznym (21.03.2011 r. -

31.03.2011 r.), gdzie nie zaobserwowano ataków agresji, sugerowano ponadto dalszą opiekę w Poradni Przeciwpadaczkowej. Biegły psycholog podtrzymał opinię, że badany nie jest całkowicie niezdolny do pracy - stwierdzając równocześnie, że domagając się ponownej hospitalizacji psychiatrycznej w tak krótkim czasie oraz pozostawiając tak młodego człowieka poza możliwościami zatrudnienia powoduje się jego wtórną inwalidyzację.

Sąd Okręgowy zważył, iż zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy w pełni zasługuje na wiarę, dokumenty zawarte w aktach rentowych ubezpieczonego oraz dokumentacji lekarskiej nie były kwestionowane przez żadną ze stron co do ich prawdziwości, rzetelności. Także i Sąd nie znalazł podstaw by nie dać im wiary.

Sąd Okręgowy dał wiarę również wszystkim przeprowadzonym dowodom z opinii biegłych lekarzy sądowych. W ocenie Sądu wszystkie opinie są miarodajne, jasne i spójne, wysnuto w nich wnioski logiczne i właściwe, zaś ich uzasadnienie jest wyczerpujące i przekonujące.

Sąd Okręgowy wskazał, że specyfika oceny dowodu z opinii biegłych wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez Sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Kryteria oceny tego dowodu stanowią również: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanych w nich stanowisk oraz stopień stanowczości wyrażonych w nich ocen.

Opinie sporządzone przez biegłych w niniejszej sprawie są, w ocenie Sądu Okręgowego, wnikliwe i wyczerpujące, logiczne i spójne, a wnioski w nich zawarte prawidłowo uzasadnione. Zostały one wydane przez lekarzy specjalistów o specjalnościach adekwatnych do rodzaju schorzeń rozpoznanych u ubezpieczonego, o uznanym autorytecie i dużym doświadczeniu zawodowym, także klinicystycznym oraz długoletniej praktyce w charakterze biegłych sądowych. Wszystkie opinie zostały wydane po uprzednio przeprowadzonych badaniach ubezpieczonego oraz zapoznaniu się ze zgromadzoną dokumentacją medyczną.

Sąd I instancji podkreślił, że w utrwalonej praktyce orzeczniczej Sądów przyjęto, iż strona, która zamierza skutecznie podważyć wartość dowodową opinii biegłego sądowego winna przytoczyć rzeczowe argumenty, uzasadniające jej twierdzenia. Jest to związane ze szczególnym charakterem tego dowodu, albowiem biegli w odróżnieniu od świadków czy stron nie komunikują w postępowaniu swej wiedzy i spostrzeżeń istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, lecz przy wykorzystaniu swojej wiedzy zawodowej i naukowej, czyli wiadomości specjalnych wykraczających poza zasób wiedzy przeciętnie wykształconego człowieka, sporządzają opinię w zakresie objętym tezą dowodową w celu ułatwienia oceny faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zdaniem Sądu I instancji brak jest w przedmiotowej sprawie dostatecznych podstaw do skutecznego zakwestionowania sporządzonych przez biegłych opinii. Biegli w sposób wyczerpujący i przekonujący wskazali, dlaczego uznają, iż P. S. nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, a Sąd nie znalazł jakichkolwiek podstaw do podważenia ich opinii. Samo subiektywne przekonanie pełnomocników ubezpieczonego o tym, że nie jest on w stanie samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie nie jest wystarczającą przesłanką

do stwierdzenia, iż jest on osobą niezdolną do pracy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że pełnomocnicy ubezpieczonego nie zakwestionowali skutecznie opinii wydanych przez biegłych sądowych. Nie podnieśli żadnych rzeczowych argumentów, które mogłyby czynić opinie biegłych niewiarygodnymi, biegli w opiniach uzupełniających w sposób wyczerpujący ustosunkowali się do podniesionych. Biegli wykazali ich niezasadność i polemiczny charakter.

Sąd I instancji zwrócił też uwagę, że za koniecznością uwzględnienia odwołania od decyzji odmawiającej prawa do renty socjalnej nie przemawia okoliczność, iż ubezpieczony uzyskał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Orzeczenie takie nie jest równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika organu rentowego o całkowitej niezdolności do pracy. Kwestie związane z uzyskaniem orzeczenia o stopniu niepełnosprawności reguluje ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 14, poz. 92 ze zm.). Zgodnie ze wskazaną ustawą wydawane przez powołane w tym celu "zespoły orzekające o niepełnosprawności" (art. 6 ust. 1 tej ustawy) orzeczenia ustalające stopień niepełnosprawności stanowią podstawę do korzystania zarówno z uprawnień określonych przepisami tej ustawy, jak i podstawę do przyznania ulg lub uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów (art. 3 ust. 2 ustawy). Równocześnie w art. 5 tej ustawy ustawodawca przesądził o tym, że orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o "całkowitej niezdolności do pracy" (ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) i o "niezdolności do samodzielnej egzystencji" (ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 tej ustawy) traktowane jest na równi z "orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności" (art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), orzeczenie o "całkowitej niezdolności do pracy" (ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej) traktowane jest na równi z "orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności" (art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), zaś orzeczenie o "częściowej niezdolności do pracy" (ustalone na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy emerytalno-rentowej) oraz o "celowości przekwalifikowania" (ustalone na podstawie art. 119 ust. 2 i ust. 3 tej ustawy) traktowane jest na równi z "orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności" (art. 4 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Z żadnego przepisu nie wynika natomiast sytuacja odwrotna, to znaczy, aby orzeczenie zaliczające do danego stopnia niepełnosprawności było równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika organu rentowego o niezdolności do pracy i jej stopniu bądź o niezdolności do samodzielnej egzystencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16.12.2005 r., II UK 77/05, OSNP 2006/23-24/372).

Sąd I instancji przytoczył, iż zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135 poz. 1268 ze zm.) dla otrzymania renty socjalnej konieczne jest łączne spełnienie następujących przesłanek: wystąpienie całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich albo aspirantury naukowej.

W przypadku ubezpieczonego nie została spełniona przesłanka istnienia aktualnie całkowitej niezdolności do pracy, co skutkuje brakiem uprawnienia do renty socjalnej.

Z przytoczonych względów z mocy art. 477 (14) § 1 kpc. w związku z cyt. przepisami Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji wyroku, oddalając odwołanie.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony zarzucając błędną ocenę materiału dowodowego oraz sprzeczność ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez błędne przyjęcie, że nie występują przesłanki niezbędne do przyznania P. S. prawa do renty socjalnej na podstawie art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2003 r. Nr 135 poz. 1268 ze zm.).

Mając powyższe na uwadze ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez orzeczenie, że P. S. przysługuje prawo do renty socjalnej bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku.

W uzasadnieniu apelacji skarżący ponownie podniósł, iż ubezpieczony bezspornie jest osobą upośledzoną w stopniu umiarkowanym, a nie lekkim. W postępowaniu przed Sądem Okręgowym pominięte zostały, zdaniem apelującego, następujące dowody na powyższą okoliczność:

1. rozpoznanie u apelującego upośledzenia umysłowego umiarkowanego przez lekarza prowadzącego w zaświadczeniu o stanie zdrowia z dnia 5.11.2010 r., które przeczy ustaleniu, Sądu Okręgowemu, że lekarz zawsze stwierdzał istnienie lekkiego upośledzenia umysłowego;
2. rozpoznanie u apelującego upośledzenia umysłowego umiarkowanego przez biegłego, sporządzone na potrzeby postępowania prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową G. - O. (sygn. 2Ds 3212/11);
3. karta informacyjna leczenia szpitalnego z dnia 17.02.2012r. z rozpoznaniem upośledzenia umysłowego umiarkowanego, ze wskazaniem stałej opieki i nadzoru.

Skarżący zarzucił, iż zaskarżony wyrok zapadł z oczywistym naruszeniem art. 233 k.p.c. Z tego względu wniósł o przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym ponownego dowodu z opinii biegłych lekarzy sądowych celem jednoznacznego ustalenia przez nich, że apelujący jest całkowicie niezdolny do pracy.

W piśmie procesowym z dnia 17 kwietnia 2012 r. wnioskodawca zgłosił dodatkowe wnioski dowodowe.

W piśmie procesowym z dnia 25 września 2012 r. ustanowiony dla ubezpieczonego pełnomocnik z urzędu zarzucił dodatkowo obrazę przepisów prawa materialnego tj. art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz naruszenie przepisów postępowania przejawiające się brakami postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd I instancji. Pełnomocnik ubezpieczonego wskazał szereg dowodów, które jego zdaniem powinny zostać przeprowadzone w razie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji bądź też w ramach uzupełnienia postępowania dowodowego przez Sąd II instancji, co z kolei winno doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku i przyznania P. S. prawa do renty socjalnej. Pełnomocnik zgłosił wniosek o zwrot nieziszczonych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego jest uzasadniona.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest kwestia spełniania przez wnioskodawcę P. S. kumulatywnie przesłanek ustalenia prawa do renty socjalnej na podstawie art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.), w szczególności – przesłanki całkowitej niezdolności do pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego we wskazanym powyżej zakresie Sąd I instancji nie wyjaśnił wszystkich okoliczności faktycznych pozwalających na rozstrzygnięcie sprawy.

Na wstępie należy wskazać, iż Sąd Okręgowy przytoczył prawidłowe przepisy prawa materialnego, trafnie również uznał, iż ocenę zdolności lub niezdolności wnioskodawcy do pracy - jako że odwołuje się ona do wiedzy medycznej, a zatem wiadomości o charakterze specjalnym - należy oprzeć na opinii biegłych sądowych stosownej specjalności. W sprawie, której przedmiotem jest prawo do renty z ubezpieczenia społecznego, warunkująca powstanie tego prawa ocena niezdolności do pracy w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych musi bowiem znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń ubezpieczonego (por. wyrok SN z dnia 12 stycznia 2010 r., I UK 204/09, LEX nr 577813). Mając na uwadze okoliczność, iż skarżący jest osobą upośledzoną umysłowo, Sąd Okręgowy zasadnie dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry oraz biegłego psychologa.

Sąd Apelacyjny nie podziela jednak dokonanej przez Sąd I instancji oceny przedmiotowych opinii jako wystarczających dla rozstrzygnięcia sprawy, przyznając tym samym słuszność podniesionemu przez skarżącego zarzutowi przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.). Sąd Okręgowy zaniechał bowiem, stosownie

do treści art. 5 ustawy o rencie socjalnej w zw. z art. 12 i 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dokonania prawnej oceny opinii biegłych w oparciu o kryteria, o których mowa w ostatnim z wymienionych przepisów.

W tym miejscu Sąd Apelacyjny przypomina, iż przepis art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 40, poz. 229 ze zm.) stanowi, że prawo do renty socjalnej przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy i jej stopnia – w myśl art. 5 ustawy o rencie socjalnej – dokonuje się na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Przepis art. 15 powołanej ustawy wskazuje zaś, iż w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w tym art. 12, który zawiera definicję całkowitej oraz częściowej niezdolności do zatrudnienia. Stosownie do przywołanego art. 12 ustawy, całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Co istotne, o występowaniu i stopniu niezdolności do pracy nie decyduje jednak wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka. Rozstrzygające znaczenie należy przypisać ocenie prawnej dokonanej w oparciu o okoliczności natury medycznej

i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (tak np. wyrok SN z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10). Sąd I instancji, jak już wyżej wskazano, takiej oceny nie dokonał.

Podkreślenia wymaga, iż o całkowitej niezdolności do pracy można mówić jedynie wówczas, gdy nastąpiła utrata zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Powyższe szczegółowo wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2006 r.

(II UK 98/05, OSNP 2007/5-6/77) wskazując, iż przy analizie pojęcia "całkowitej niezdolności do pracy" należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiegokolwiek pracy). Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12

ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, a więc jest dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym (por. niepublikowany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I UK 28/04). Sąd Najwyższy wskazał, że w orzecznictwie przyjmuje się również (wyroki z dnia 20 sierpnia 2003 r., I UK 11/03 oraz z dnia 5 lipca 2005 r., I UK 222/04, niepublikowane), że decydującą dla stwierdzenia niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Jedynie zatem w przypadku, gdy biologiczny stan kalectwa lub choroba nie powodują naruszenia sprawności organizmu w stopniu mającym wpływ na zdolność do pracy dotychczas wykonywanej lub innej mieszczącej się w ramach posiadanych lub możliwych do uzyskania kwalifikacji, brak jest podstaw do przyznania prawa do renty socjalnej.

Sąd Okręgowy uchylił się od rozpoznania powyższych kwestii pomijając istotne okoliczności faktyczne wynikające ze złożonych przez wnioskodawcę dokumentów, chociażby w postaci agresywnych, niekontrolowanych zachowań P. S. opisanych w opiniach psychologicznych pedagoga szkolnego czy też postanowieniu o umorzeniu dochodzenia prowadzonego pod sygn. akt 2Ds 3212/11 przez Prokuraturę Rejonową G. – O. w G..

Sąd I instancji zaniechał również wszechstronnego, rzetelnego ustalenia stanu faktycznego poprzez dopuszczenie dowodów z urzędu w sytuacji, gdy stroną postępowania jest osoba upośledzona umyślowo, nie reprezentowana wówczas przez profesjonalnego pełnomocnika. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy nie zebrał dostatecznego materiału dowodowego przed zwróceniem się do biegłych o wydanie opinii. Ustanowiony w postępowaniu apelacyjnym pełnomocnik wnioskodawcy trafnie zarzucił, że ustalenia biegłych dokonane na potrzeby wydania opinii nie mogą zastępować ustalenia przez Sąd stanu faktycznego sprawy stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia.

Nawiązując jeszcze do kwestii orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, Sąd odwoławczy podkreśla, że choć nie jest ono równoznaczne z orzeczeniem o niezdolności do pracy jako przesłance prawa do renty, to jednak nie może być pomijane przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do renty. Sąd powinien rozważyć, jaki wpływ na zdolność skarżącego do pracy ma stwierdzenie, że jest on osobą o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (por. wyrok SN z dnia 28 września 2011 r., I UK 96/11, LEX nr 1102261).

Mając na względzie powyższe rozważania Sąd Apelacyjny wskazuje, iż przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy - działając w ramach zakreślonych przez przepisy art. 386 § 5 i 6 k.p.c. – powinien przeprowadzić dowody z przesłuchania psychologa szkolnego M. P., pedagoga szkolnego R. M., wychowawcy ubezpieczonego B. K. oraz opiekuna praktyk w szkole ubezpieczonego Ł. H. – na okoliczność zachowania P. K. w szkole, również w zakresie relacji z innymi uczniami i nauczycielami, i jego postępów w nauce zawodu, jak również możliwości wykonywania pracy. Sąd I instancji winien też przesłuchać w charakterze świadków rodziców ubezpieczonego A. S. i W. S. –

na okoliczność funkcjonowania P. S. w życiu codziennym. Sąd odwoławczy za celowe uznaje również przesłuchanie samego wnioskodawcy P. S.. Jak trafnie podniósł pełnomocnik ubezpieczonego bezpośredni kontakt Sądu z wnioskodawcą, który bezspornie jest osobą upośledzoną psychicznie winien rzutować na ocenę jego zdolności pracy, która warunkowana jest, jak już wyżej wspomniano, nie tylko względami natury strictly medycznej, ale również czynnikami osobowościowymi i społecznymi. Ocena możliwości społecznego funkcjonowania wnioskodawcy niewątpliwie bowiem wpływa na kwestię jego zdolności do wykonywania pracy zarobkowej, która zawsze – w mniejszym lub większym stopniu – wiąże się z koniecznością angażowania się w relacje z innymi ludźmi. Ustalenie stopnia samodzielności wnioskodawcy w wykonywaniu czynności życia codziennego, zakresu koniecznej pomocy innych osób, jak również jego relacji z otoczeniem (domownikami, innymi uczniami, wychowawcami) i możliwości adaptacji w nowych środowiskach jest w ocenie Sądu Apelacyjnego niezbędne dla oceny, czy P. S. jest osobą całkowicie niezdolną do pracy.

Niezależnie od powyższego Sąd I instancji winien przeprowadzić dowody z całości dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy, w tym z załączonych do apelacji: zaświadczenia o stanie zdrowia z dnia 5 listopada 2010 r. i karty informacyjnej leczenia szpitalnego Nr Ks 4600/2012; załączonych do pisma procesowego z dnia 25 września 2012 r.: zaświadczenia o przydatności do zawodu z dnia 17 maja 2012 r., opinii pedagogicznej z dnia 6 września 2012 r., postanowienia Prokuratury Rejonowej G. – O. w G.

o umorzeniu dochodzenia z dnia 19 stycznia 2012 r. (sygn. akt 2Ds 3212/11), jak również ze zbagatelizowanych w toku pierwszorazowego rozpoznania sprawy: opinii szkolnego psychologa z dnia 22 lutego 2012 r., 13 kwietnia 2011 r. i 18 stycznia 2012 r., zaświadczeń lekarskich oraz karty leczenia szpitalnego Nr Ks 1260. Sąd I instancji powinien również odnieść się merytorycznie do orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, którym legitymuje się wnioskodawca.

Sąd Okręgowy powinien przeprowadzić dowód z akt dochodzenia prowadzonego pod sygn. akt 2Ds 3212/11, w szczególności ze znajdujących się w nich opinii sądowno – psychiatrycznej, na podstawie której dochodzenie zostało umorzone z powodu nieczytelności sprawy (kopia opinia znajduje się w aktach niniejszej sprawy). Nadto, Sąd winien mieć na względzie okoliczność, iż przed Sądem Okręgowym w Gdańsku – XV Wydział Cywilny toczy się pod sygn. akt XV Ns 233/12 postępowanie o ubezwłasnowolnienie P. S.. Oczywiście jest, iż ewentualne ubezwłasnowolnienie wnioskodawcy powinno zostać wzięte pod uwagę jako okoliczność rzutująca za jego zdolność do pracy.

Po uzupełnieniu materiału dowodowego we wskazany powyżej Sąd I instancji dopuści dowód z opinii nowego zespołu biegłych: psychologa, psychiatry, jak również neurologa (ze względu na możliwość występowania u ubezpieczonego padaczki częściowej), okulisty (ze względu na krótkowzroczność średniego stopnia) oraz specjalisty medycyny pracy - na okoliczność ustalenia, czy stan zdrowia wnioskodawcy świadczy o tym, że jest on całkowicie niezdolny do pracy.

Sąd Okręgowy dopuści też inne dowody, których potrzeba powołania wyniknie w toku postępowania, a następnie na podstawie wszystkich zebranych w sprawie dowodów dokona pełnej i wszechstronnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności z uwzględnieniem czynników, o których mowa w art. 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Dopiero taka analiza pozwoli bowiem Sądowi Okręgowemu na prawidłową ocenę merytorycznej zasadności zaskarżonej decyzji organu rentowego.

Uznając, że stan faktyczny sprawy nie został w pełni wyjaśniony i konieczne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, na mocy art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.